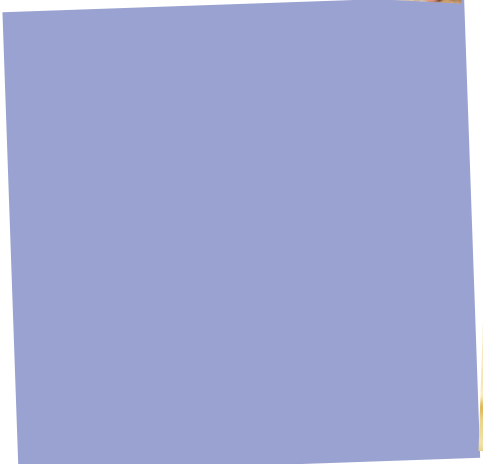

Wël loithook bï menhdu kuony nē buᅇde kuēn

yönde 3-6

*Meth
ëbën,
Adheer
ëbën*

Ba buņde akuēn ya buooth yic kek menhdu

Bēi aye ȳan tueņj ku ȳan thiēkiic ye naņ kē ye meth lööm thīn nē yīknhialde yic. Yīn alēu ba naņ kē waar nē kony bīn meth kuony nē piöc nē thukulic ku bāk ke kuony nē piöc baai.

Yīn alēu ba röt yök cīt ke buņde kuēn looi menhdu nē thukulic awāac ke tē cenē yī piöc, ku nē tānde, yīn alēu ba menhdu kuony nē kuēer juēc.

Ye apāmkuötē ee yī nyuōth kā bīn ke buņde kuēn taar yic kek menhdu nē thuēēc ku loilooi baai nē akölrīēēc.

Alēu bī ya konydīt arēēt ba menhdu tāau nē ye kākē yiic gol nē thoņde paanden, ku nē thoņ de Denlith tē yīn ye yök ke lē ba lēu.

Dupiöny de menhdu

Dupiönyde menhdu alēu bī yi lēknhom nē tē bīnke menhdu kuony bī nyinyden de kuēn yīēknhial. Kā lēu bāk keek jāamic akīk:

- Pēkde menhdu nē kā ken cīke looi ne ajuēr de kuēn
- Kē yen luui ē menhdu nē buņde kuēnic, ku lēu ba menhdu kuony kedī bī ye kēdeen kān dhil cooth.
- Kuēer lēu ba ke looi bīnke menhdu kuony nē ȳan wēn ye ke yök ke riliic.

Kā ke thiölnyin

Biānde thiöl jöt de 'Connect-Primary' de Akuma ē Bīktoria ee ye cöl apölic ba yök nē kā ke pöc nē kompīötadun baai nyin, kompīöta de ȳönde kuēn, ka tekda nē thukuldu yic.

Looj nē biānde thiöl de 'Connect-Primary' tō nē:
<http://www.education.vic.gov.au/primary>

Biānde thiöl de tō nē 'Connect-Primary' aake caar nē dupiöc agokī nyic lan röņkek ke mīth.

Muk nē yīnkom, na la nē biānde thiöl ciē tō nē 'Connect-Primary' yic, ke nē wētde ba röt gēl, aciē path ba kā kun ririic gām kuaatē raan kuc nē thiölnyin, cīt yī rinku ka rinke menhdu, thukul, cinde telepun ka tē cieņ.

Biān de thiöl 'Ultraneet' ee biān yam ye lēk gām yī alon piöc menhdu thukulic. Ee kēde baai ēbēn, noņ gēl dīt tēnoņ mīth pan abun, amēdiēēth ku dupiöc wēn lēu bī yök nē thiöl nyin. Lo nē biānde thiölnyin de 'Ultraneet': www.education.vic.gov.au/about/directions/ultraneet/benefits/parents.htm

Aciirde/kāk that

- Määtē/kuööt yic ku kuen aciirde/kāk thāt ku wauyic tē yenē biākde/alon kāņ ku thēm luooi thīn. Wēi ē/deetmenhdu ago thēmthēmdē kāņ ēcāp ya looi nē koth ku thīt.
- Waukē yic tē lēu ben week aciirde thāt dhuökic. Wēi ē menhdu bī thēmthēm de ye aciirde thāt jotē gātpiny.
- Döt atuōi ku thaade thāt tō nē aciirde thātic
- Mēskē cinde wēu lēu bi jot ago kā tō nē aciirde thātic ȳoc.

Apämde Lēkjöt

- Nē apām tueņjic, thöōņ alon/biānde buot de thuuraai ku wēl cī gōt. Yee ēkēnē wuöc nē apām kök bö keenuan?
- Lo guik/gör cinde wēu yee wēt tök jot ago ciēelde kā ȳec ēke tāau nē apämde Lēkjötic. Yup ye wēu kedē lēu bēke jot ago kē ciēelē de ȳec tāau nē apämde kāciēelē keek /kā cī ke tēēk yiic.
- Guik nambaa nē Apämde Lēkjötic/athör wēl nyuöoth, keke tō nē nambaa ka nē wēl. Tēēmē nambaa biyic ku tāau ē keek nē abēēric gol nē nambaa koor ale guöt kēdīt.
- Nem alon/nē biānde gēētde nyin. Loc/kuat kē looirot ka kēde daai. Guik ye wēu kadī kek biyöt nyaai. Lēu bī wēu keedē jot cān bī paanduōn ēbēn lo daai?
- Them cāarde nambaa ye cīt yī 'Sudoku,' alon cāar nē Apämde Lēkjötic.

Kuēnde kā ciē tāau nē Thuēēcic

- Ye thuēēc dun nhiaar kā ciē tāau kueen yedē? Ye buņde kuēn yīndē yen ciē nyuöoth nē kuēnde kā ciē tāa nē ye thuēēcē yic.
- Ye thuēēc kök kē kā ciē tāau kueen yedē, cītmande kura ye yup, kura ye leer, adieer, kurade diäär, kura de ye wec.
- Ye kā ciē tāau kueen yedē?
- Noņ kuēer kök lēu benē ke kā ciē tāau gātpiny?

- Ye kaam yīndē ye thuēēcdun nhiaar ye laar, yuul ku mocmooc keedē? Yeke temkiic nē bīānthōj keerou, keenjuan ka dēt peei?
- Ye thōōjnde yān wāac ku yān cīe geeu ke thuēēc yiēndē? Jam nē njeepken ku atianyde.

Kā ye lēkde deŋ ku kā nhial nyuwoth

Lor nē biānde thiōlnyin <http://www.bom.gov.au/weather/vic/> ka nēm kā ye lēkde deŋ ku kā nhial nyuwoth nē apāmde lēkjōtic.

- Yeŋō yeyōk na miētē cinde atuōi thiinē de yekōlē bei nē cinde atuōl dīitē de yekōlē yic?
- Guik meekde nīn keedhorou ku gātē cinde atuōi de nīn ēbēn piny ku thōōjē keek. Ēmeek ye yic? Yeŋō yenē thōj ku kā wāac?
- Lōm lēkdīit tō nē biānde thiōl ye deŋ ku tānde piny nyuwoth ba kaamde tānde piny de baai loŋduōn tīj nē wēēc wēēc keek kenē bēl kōk ē. Yee deŋ yīndē yakē yōk tē thōōj week keek ke yān kōk? noj tē wēēcē thēmthēm de atuōi?

Apāmkuōt de kā yēcē keek

- Loc kāj keediāk tōu nē apāmkuōt de kā yēcē keek ku yup ye cinde wēu yīndē bī jōt na yēcē keek ke cinde wēu cī wōkic nē thiēr dhiēc ee buot yic (50%). Noj kē ye waar naa mat kāj kedhia, ku jol cinde wēu de 50% miētē bei thīn, ka na ye tōjnde kā yēcē keek ke cinde wēu ciē tekic nē thiēr dhiēc ee buot yic (50%)ku jol ke matiic?
- Ye kēno yen ca yōk ke ciē ke jōt apath? Lēu ba guir yeŋō yīn e tīj ēya?
- Ye kēno yen noj wēu juēc ku kē noj wēu lik nē apāmkuōt de yēcē yic?
- Thōōj ciinde wēu de kā ke thuuk nē apāmkuōt de yēcē wei wāac/cī thōj. Yeŋō ca yōk?

Aciirde theε ke cāth nē riāthke thāndīt

- Lēu ba tē yīn jōk yōk nē aciirde theε ke cāthic?
- Yeŋō yenē thaŋ yīn dac jāal ku thaŋ yīn gāāu nē ye kueer ēyic? Yeŋō wēēc keek?
- Lēu bī kaam yīndē laar ago lo cath nē ye kueer ē?
- Ye riāi kōōc nāādē nē ye kueer ēyic?
- Yeŋō ye wuōōcden nē kaamde cāth naa cīi riāi kāac nē ye yān yenke kōōcē yic kedhia?
- Ye wēu keedē jōt/nyaa? ye cin path na thōōjē yen ke kā kōk ke/ee cāth?

Wēu

Ba mīthku wēei/dæt piōth agokī tak nē wēu, bīk wēu tōōu ku bīk tak kuēr wēn ye keek wēu yaac thīn aye /njēēcnīny paath lēu bī meth ke rot yiēknhial/cōl ala tuenj apieth.

- Ee menhdu dæt pīu bī nyic/nīcye wēu keedē lēu bī ke dhuōk yīn tē noj yen ke ca lo yōōc.
- Waukā/jaam yic kuēr bīn wek ke wēu tōōu nē kēde yemanē ka kē kōōr/wīc menhdu bī yōōc. Them ba yōk bī kaam yīndē nyaai/laar ago ye wēukē tōōu na yīkī wēu diāāk/thīi kāj yōk ee nīn kadhoru yiic ēbēn.

- Yuōpkē nētōk ye wēu keedē lēu bī telepun ke jōt nē pēi tōk. Ye wēu keedē ye athōōr de telepun ke jōt ku wēu jōt jamke?

Nyoothnyin de biäkde kån

Biäkde kån aye kuær path yeke yök në pïirde akölrïëëc yic. Wo ye nyïnyden de biäkde kån lõm bïk wo kån læu në luoi ku bï ok nhïim tak ee thec thook ëbëm.

Kuonyë mænhdu ba wëlke buŋde kuën ya lueel të jam week në biäkde/alõŋ kånwën luoi kï . Wël ke buŋde/athõrkuën bi mænhdu ke ya lo yök ee thukulic:

Biäkde kån – abañ tõŋde këdån, akuut ka namba.

Bïän ëbën – bï biän ëbën de këdån nyooth këdë

$$\rightarrow \frac{1}{5}$$

Biän ciëtekic – ciinde tëŋ cenë këdån tekic

$$\frac{1}{5} \leftarrow$$

Biände kån lojïp – biän ëbën akoor në biän ciëtekic

$$\frac{3}{4}$$

Biände kån cïi lojïp – biän ciëtekic adit ka thõŋ kenë biän ëbën.

$$\frac{5}{2}$$

Biånŋde kån thõŋ – ee biände kån ñhën nõŋ ciinde kån thõŋ

$$\frac{2}{3} = \frac{4}{6}$$

Naamba cië liäp – namba dït ku ñlõŋ kån

$$2\frac{2}{3}$$

Të leer meth ke pöc në biände kån, ke ka lo ke yök nyïnyde buŋde kuën:

Mïth aye gol në piöc/piöcc ee rin ñjëëc/nyïny ye keek ee nyic naadë ke ka nõŋ nambaa tõ në kemke nambaa dït. *Abërde nambaa* ee kuær piæth læu bïn gol ëtënë.

Të jock yen/gölde, mïth alëu bïk kån ya ñic ku döötki keek, ciïtmende $\frac{1}{2}$ (tök tæk rou) ka $\frac{1}{4}$ (tök tæk ñuan). Thõõŋ de akölrïëëc anõŋ yï båk nyinde amëlaar (Appol) tek ka/wulë kep këwën cï geet.

Të gol ee mïth bïk kån mat, anyeci i,arakke ka ye kã cië ciir looi bë ke kuony.

Mïth aye tæktæk ke buŋde/athõrkuën rek/nuet ke biände/abañ kån met thïn:

- **Biän koor në tök** – ee këye looi në biäkde thiër, ciïtmende, 0.75 ka/ku .75 (tom thok ku gät thiër dhorou ku dhiëc)
- **Thõõŋ** – ba kån keerou thõõŋ, ciïtmende, $\frac{3}{4}$ diäk tæk ñuan) = 3:4 (acit diäk ku ñuan)
- **Biände buccot** – ee ciinde kuën në buccot, ciïtmende, $\frac{3}{4}$ (diäk tæk ñuan) = 75% (acit thiër dhorou ku dhiëc buccot yic)

Ca tæk kã kë them baai?

Jam kãpeth në të yïn biände kån luoci thin në pïir akölrïëëc. Ba kån cak tën mænhdu alëu bï ye kuony në/ ee ñjëëc/ nyïnydende alõŋ kånwën ye ke looi . Them kee kãkë ba kã baai ya luõl në akölrïëëc:

- Lëu ba amëlaar (Appol) temic në ago yic da/naŋ biäk/abëk ka dhetem?
- Ye abañ/biäk yïndë de kooth yen cië thiõõŋ në/ee pïu?
- Ye cinke thaa ñõ nyooth na cï yuul keedhiëc tæëk në/eethaa nhom?
- Lëu ba ya nyuõth abak ku biäk/abañ cï tekic ñuan?
- Na mat biithkiir arak diäk ka thõŋ, ye biäk/alõŋ yo yen ye nyuooth ?

Mænhdu agöör/awic në/ee adheer juëc ben ke kån looi, bï jam ku gät në biände/abañ kån.